

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практ. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

**УДК 37.032
ББК 85я43**

**© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2019**

ЗМІСТ

І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Наталія Маркіна

ТВОРЧА САМОСТІЙНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН 3

Надія Красновська

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХОРОВИХ ТВОРІВ ЯК
НАУКОВА ПРОБЛЕМА 9

Маргарита Єнішкіна, Лінь Ваньї

КАТЕГОРІЯ «КОНСТРУКТИВНІ УМІННЯ» В МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ
ОСВІТІ..... 15

Юлія Чумак

КУЛЬТУРОТВОРЧИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ ДО
ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 22

Галина Слободенюк

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 29

Валерія Кальченко

ВПЛИВ БІЛОГО КОЛЬОРУ НА ПСИХІКУ ТА ФІЗІОЛОГІЧНІ ФУНКЦІЇ
ЛЮДИНИ..... 33

Світлана Попсуйшанка

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «АРТИСТИЗМ» В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ 37

Наталія Сосюрка

СУТНІСТЬ ФІРМОВОГО СТИЛЮ ТА ЙОГО РОЛЬ ДЛЯ СПРИЯТЛИВОГО
ІМІДЖУ КОМПАНІЙ 41

УДК 378.147+784

Юлія Чумак

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
факультет мистецтв,
група 6М

КУЛЬТУРОТВОРЧИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В.В. Тушева

У статті розглядається актуальна проблема застосування культуротворчого підходу у формуванні готовності до професійної самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва. Здійснено аналіз науково-теоретичного досвіду щодо визначення базових понять дослідження та з'ясовано специфіку використання культурологічного підходу у професійній підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Ключові слова: вчитель музичного мистецтва, культура, культурологічний підхід, професійна самореалізація, готовність.

In the article the issue application of the cultural-creative approach is examined in forming of the readiness to professional self-realization of the future music teachers. The analysis of the theoretical experience is carried out in relation to determination of the base concepts of the research and the specific of the use of the culturological approach is found out in professional preparation of the future music teachers.

Keywords: music teacher, culture, culturological approach, professional self-realization, readiness.

Постановка проблеми. Сучасні реалії розвитку суспільства, орієнтація його на гуманізацію та відродження національних традицій, спрямованість на актуалізацію та розвиток національного культурного потенціалу висувають нові вимоги до мистецької освіти. Це зумовлено передусім тим, що в епоху глобальних зрушень, трансформації «освіти на все життя» в «освіту впродовж цілого життя» назріла потреба в людині з новим типом мислення, здатної не просто використовувати, а успішно реалізовувати свій творчий потенціал.

В сучасних соціокультурних умовах відбувається посилення зв'язків освіти та культури, постійне зростання уваги до культурологічних проблем освіти й виховання. Оскільки саме культура є однією з форм самовизначення професіонала, то, відповідно, уміння наповнювати теоретичну й практичну діяльність високим культурологічним змістом украй необхідне майбутнім вчителям музичного мистецтва.

Аналіз наукових досліджень. Проблема культурологічної освіти, та її аспекти досліджувалися Є. Барбіной, В. Біблером, Є. Бондаревською, В. Серіковим, В. Сластьоніним, І. Якиманською та іншими.

Дослідження в галузі професійної мистецької освіти В. Бутенка, Л. Масол, Н. Миропольської, Г. Падалки, О. Рудницької, Н. Сегеди, Г. Тарасенко, В. Тушевої, О. Шевнюк, Г. Шевченко, О. Щолокової свідчать про зростання значущості культуротворчого аспекту у системі професійної підготовки вчителів мистецтв.

Тому актуальність пояснюється необхідністю розв'язання суперечностей, які утворилися між новими вимогами, запропонованими до педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва як цілісної особистості, суб'єкта освітнього процесу, здатного до самовизначення і саморозвитку, самореалізації, конструювання, та реальним рівнем готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійної самореалізації.

Мета статті – розглянути культуротворчий підхід у формуванні готовності до професійної самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах модернізації мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу. На думку І. Зязюна [3], сучасна освіта потребує нової культурологічної парадигми. Її зміст можна описати поєднанням трьох складових: наповнення традиційної системи освіти культурологічним змістом, формування культури особистості педагога та культурологічний характер середовища.

В. Тушева [7] розглядає культурологічний підхід як сукупність теоретико–методологічних положень (ізоморфна тотожність освіти і культури,

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

культуровідповідність, творчість, інтегративність тощо), організаційно-педагогічних заходів, практична реалізація яких передбачає створення умов для самобутнього розвитку особистості майбутнього вчителя, здатного до самодетермінації і самовизначення у мистецькому просторі, застосування людиновимірних технологій в оновленій системі когнітивно–ціннісно–регулятивних координат.

Сутність культурологічного підходу в професійній підготовці майбутніх музикантів–педагогів полягає в систематичному цілеспрямованому впливі на їх духовні інтереси й потреби, у забезпеченні умов для їх самореалізації, у прищепленні прагнення до самовиховання та самовдосконалення. Культурологічний підхід у професійній підготовці майбутніх музикантів–педагогів розвивається в руслі процесів гуманізації освіти і виховання, актуальних для всього сучасного світу.

Культурологічний підхід спрямований на забезпечення готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до мистецької діяльності на культурологічних засадах, усвідомлення себе, як носіїв культури, наділених бажанням і здатністю виховувати і школярів як носіїв та творців культури. Як зазначають науковці (В. Сластьонін, В. Григор'єва), культурологічна спрямованість особистості вчителя музичного мистецтва включає в себе пошук і усвідомлення життєвих цілей та цілей професійної діяльності, придбання соціально і культурно значущих знань.

Важливим для нас є також визначення поняття культуротворення – це процес вільного творчого засвоєння культурного досвіду в різних сферах культурних практик, в якому формуються механізми смислопокладання та смислооформлення. Український філософ С. Пролєєв процес культуротворення пояснював екзистенціальністю зв'язків між загальнокультурним та особистісним вимірами людського буття співвідношення загального (загальнолюдського, загальнокультурного) та особливого (конкретнолюдського, конкретно–культурного) і створює основну напругу культурного розвитку: в

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

культури, культурою формується людина, але особистість формує створює й саму культуру.

Термін культурництво та похідне від нього слово культурницький виражає просвітницький аспект культуротворчої діяльності видатних особистостей національного та загальнолюдського масштабу. Постаті знаних музикантів підпадають про дане маркування, в їх діяльності (окрім суто мистецьких завдань) вирішувались та продовжують вирішуватись (якщо говорити про сучасність) проблеми, пов'язані із освітньою та громадською діяльністю, із організацією та участю у проектах, що сприяють підвищенню загальноосвітнього рівня, формуванню національної самосвідомості та ідентифікації. Музикант завжди фігура громадського спрямування, а музичне мистецтво можна вважати ідеальним інструментом не тільки для розвитку музичних здібностей (про що написано багато теоретичних робіт педагогічного спрямування) – це по-перше, мікросоціум, в якому можна здобувати соціальні навички спілкування, взаємодії, самоідентифікації та самореалізації [4].

В українському педагогічному словнику зазначається, що культура – сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності. У вузькому розумінні культура – це сфера духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості (особливо мистецької), а також установи й організації, що забезпечують їхнє існування. У широкому розумінні культура визначає освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння якоюсь галуззю знань або діяльності.

Якщо майбутній вчитель музичного мистецтва може самореалізовуватися через культуру, то важливим буде зазначити, що культурологічна функція мистецької освіти визначає співвідношення між освітою та культурою, як середовищем, у якому майбутній фахівець виступає культурною людиною. Це означає, що культурне ядро змісту освіти складається з загальнолюдських та загальнонаціональних цінностей, а майбутній вчитель музичного мистецтва

I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

визначається, як вільна, цілісна особистість, здатна до самостійного вибору цінностей, «самовизначення у світі культури й самореалізації своїх творчих задатків та здібностей» [5].

Професійну самореалізацію розглянуто вченими з різних точок зору. Так наприклад, представники особистісного підходу (Б. Ананьєв, Л. Божович, В. Мерлін, О. Леонтьєв, І. Маноха та інші) на перше місце ставлять людину, у якій з самого початку закладено прагнення до самовизначення, саморозвитку, самопізнання і самореалізації. Представники діяльнісного підходу (К. Абульханова–Славська, О. Бодальов, В. Бодров, А. Брушлинський, В. Давидов, Ю. Забродін, Є. Клімов, Л. Мітіна, С. Рубінштейн, В. Шадриков та інші), розглядають самореалізацію під кутом професійної діяльності. Тут успішність професійної діяльності розглядається через здібності, які допомагають в її здійсненні, необхідно активно застосовувати ці здібності вдосконалювати і розвивати їх. П. Блонський, Л. Виготський, П. Гальперін, Д. Ельконін та ін. дотримуються думки, що оскільки особистісне становлення охоплює весь життєвий шлях людини, то професійна та особистісна самореалізації є невіддільними. Вони розглядали становлення як поетапний процес, який є безперервним і постійно рухається. Професійно орієнтований підхід (Є. Зеєр, Є. Клімов, Н. Пряжников та інші) заснований на визнанні нерозривного взаємозв'язку людини і професії, з врахуванням відповідності людини виконуваним нею професійної діяльності.

На думку Т. Багрій [1] успіх саморозвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва також залежить від ступеня сформованості музично–педагогічної культури, адже саме вона є фундаментом його ціннісно–змістової галузі. До її складу входять музичні, педагогічні цінності. Вони виявляються в меті, переконаннях, інтересах, стають визначальними в особистісному смислі навчально–професійної діяльності, формують потребу в професійній, творчій самореалізації. Автор вважає, що необхідними якостями для професійної самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва є музикальність, артистизм, творчу уяву. З іншого боку, Н. Сегеда [6] визначає професійну

самореалізацію вчителя музичного мистецтва як усвідомлений цілеспрямований процес об'єктивації індивідуального професійно–педагогічного потенціалу, що базується на діалогічних засадах співтворчості, результатом якого є взаєморозвиток суб'єктів педагогічної взаємодії.

Необхідно розглянути більш детально термін готовність. Він виник в експериментальній психології з кінця XIX ст., де розглядався як настанова, психічний стан суб'єкта, що спричиняє поведінку (діяльність) певного характеру й спрямованості (К. Макбе, О. Кюльпе, Д. Узнадзе та інші). З середини XX ст. готовність трактували як якісний показник саморегуляції поведінки людини (У. Томас, Д. Кац, Г. Оллпорт та інші.). Пізніше зазначений феномен був перенесений у психолого–педагогічні дослідження у контексті теорії діяльності взагалі та професійної діяльності зокрема (М. Дьяченко, Л. Кандилович, М. Левітов та інші).

Ми приєднуємося до точки зору А. Зарицької [2] і розглядаємо готовність майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійної самореалізації як інтегративне цілісне новоутворення, детерміноване мірою індивідуально–продуктивного опредметнення сутнісних сил, культивуванням природніх спроможностей та характеризується спрямованістю на відповідну діяльність (потреби, мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації), професійно–операційною досконалістю (наявність спеціальних знань, умінь, навичок), самосвідомістю (здатність до самоконтролю, самовдосконалення і саморефлексії), комплексом індивідуально–типологічних особливостей і якостей, що забезпечують успішність та результативність досягнення вчителем музичного мистецтва професійного акме.

Висновки. На основі теоретичного аналізу літератури з питання дослідження у статті були виокремлені такі поняття, як культурологічний підхід, культуротворення, культурництво, культура, професійна самореалізація майбутнього вчителя музичного мистецтва, готовність майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійної самореалізації. Сьогодні потреба у вивченні, визначенні й аналізі культуротворчого підходу у формуванні

готовності до професійної самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва є актуальною та потребує подальшого вивчення.

Список використаних джерел

1. Багрій Т. Є. Інноваційно—орієнтована підготовка до самореалізації майбутнього вчителя мистецтв у диригентсько—хоровій діяльності Т. Є. Багрій // Наукові записки. Сер. : Педагогічні науки. 2015. Вип. 139. С. 166—169.
2. Зарицька А. А. Акмеологічні засади професійної самореалізації майбутнього вчителя музики: дис. ...канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»/ Зарицька А. А. Луцьк, 2016. 261 с.
3. Зязюн І. А. Освітні парадигми та педагогічні технології у вимірах філософії освіти / І. А. Зязюн // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. 2011. Вип. 1.33. С. 22—27.
4. Корнішева Т. Л. Культуротворчий потенціал постаті диригента—хормейстера у художньому просторі сучасної України: виконавський аспект: автореф. на здобуття наук. ступ. кан. мистецтвознавства 26.00.01. Київ, 2018 -18 с.
5. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. 5—е видання, доповнене і перероблене К.: [б. в.], 2007. 656 с.
6. Сегеда Н. А. Підготовка майбутнього вчителя музики до професійної самореалізації [Текст] дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. А. Сегеда. К., 2002. 209 с.
7. Тушева В. В. Культурологічна парадигма в умовах модернізації мистецької освіти: концептуальні ідеї та методологічні орієнтири / В. В. Тушева // Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. 2018. Вип. 163. С. 39—43.